

PLURALISME vs PLURALISME AGAMA

Earnie Elmie binti Hilmi
earnie@ums.edu.my

Universiti Malaysia Sabah

ABSTRAK

Konsep pluralisme dan pluralisme agama sudah dimaklumi oleh semua lapisan masyarakat. Istilah pluralisme yang merujuk kepada maksud kepelbagaian agama diterima dalam masyarakat, namun apabila pluralisme digabungkan dengan agama dan mempunyai maksud menyamaratakan semua agama, itu yang menjadi pertikaian. Kertas kerja ini akan menjelaskan konsep pluralisme dan pluralisme agama. Metodologi yang digunakan dalam kajian ini ialah kualitatif yang menggunakan pendekatan analisis kandungan. Hasil daripada kajian menunjukkan bahawa konsep pluralisme dan pluralisme agama mempunyai perbezaan yang sangat ketara.

Kata kunci: *pluralisme, pluralisme agama, kepelbagaian agama.*

Pengenalan

Maksud konsep pluralisme dan pluralisme agama sering disalah erti oleh masyarakat, kekeliruan ini berlaku apabila maksud pluralisme dalam erti kepelbagaian agama, etnik dan kepercayaan yang wujud dalam sesebuah masyarakat difahami sebagai pluralisme agama. Hakikatnya, pluralisme dan pluralisme agama membawa konsep yang berbeza. Masyarakat Islam di Malaysia menerima pluralisme, tetapi menolak pluralisme agama dalam maksud menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain. Walaupun terdapat tokoh yang mendefinisikan pluralisme agama sebagai kepelbagaian agama/Pluraliti agama (*religious diversity/Religious plurality*), dialog antara agama (*interfaith dialogue*), toleransi antara agama (*religious tolerance*), kebebasan beragama (*Religious freedom*) penolakan tetap berlaku disebabkan kebanyakan maksud pluralisme agama menjurus kepada menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain (*accepting other religions' validity*). Disebabkan demikian, isu pluralisme agama menjadi kontroversi dan pertikaian bukan sahaja di kalangan para sarjana tetapi juga masyarakat umum di Malaysia. Apabila terdapat golongan yang menolak pluralisme agama kerana maksudnya menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain (*accepting other religions' validity*), mereka juga dianggap menolak pluralisme dalam maksud kepelbagaian agama, etnik, kepercayaan dan sebagainya. Golongan ini juga dianggap mengeruhkan perpaduan yang wujud dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Kertas kerja ini akan menjelaskan konsep pluralisme dan pluralisme agama secara bahasa dan istilahnya serta perbezaan-perbezaan yang ada antara duanya supaya pemahaman mengenai pluralisme dan pluralisme agama lebih jelas dan mengelakkan berlakunya kontroversi yang mengganggu gugat keamanan masyarakat majmuk di Malaysia.

Definisi

1. Pluralisme

Perkataan pluralisme atau juga dikenali sebagai pluraliti secara bahasanya merujuk merujuk kepada dua makna iaitu pertama, keadaan yang majmuk, kemajmukan dan kedua ialah keadaan masyarakat yang terdiri daripada pelbagai kumpulan, kebudayaan, kepercayaan agama dan sebagainya (https://prpm.dbp.gov.my/Cari1?keywn_ord=pluralisme). *Little Oxford English Dictionary* (2002) menjelaskan salah satu maksud pluralisme ialah penerimaan dalam masyarakat yang mana ahli-ahlinya terdiri daripada kepelbagaian kepercayaan dan juga latar belakang etnik. Laman web *Merriam Webster*, salah satu maksud pluralisme ialah keadaan sosial yang mana anggotanya terdiri daripada kumpulan etnik, bangsa, agama, atau kumpulan sosial yang berbeza, mengekalkan dan mengembangkan budaya tradisional atau minat khusus mereka dalam lingkungan tamadun yang sama. Manakala *The Oxford Dictionary of Philosophy* (1996), mendefinisikan *pluralism* sebagai toleransi umum tentang pelbagai jenis perkara, atau lebih khusus daripada perbezaan dan mungkin penghuraian dunia yang tidak selaras, tidak satu pun yang dianggap lebih asas daripada yang lain.

Menurut Siddiq (2016) pluralisme dalam maksud kepelbagaian agama, budaya dan bahasa selaras dengan agama Islam sebagaimana ayat 13 surah al-Hujurat yang menjelaskan mengenai penciptaan manusia dengan kepelbagaian agama, budaya, politik, perundangan dan sebagainya. Perbezaan agama tidak membezakan antara satu sama lain, semua bersatu dalam kesatuan keinsanan. Setiap insan berhak untuk dihormati dan berhak mendapat hak asasi kemanusiaan.

Secara istilahnya, terdapat pelbagai sarjana yang telah memberikan maksud pluralisme, antaranya ialah:

- a) Muhammad Uthman el-Muhammady (2012) menerima pluralisme dalam maksud kepelbagaian, jelas beliau:
“Pluralisme dalam erti adanya ruang awam di mana para penganut agama bertemu dan berhubung serta mengadakan interaksi pelbagai untuk saling memahami antara satu sama lain”.
- b) Mohd Farid Mohd Sharif (2012) menjelaskan bahawa pluralisme;
“Merupakan satu sistem yang mengiktiraf kewujudan pelbagai bangsa, suku dan agama setiap orang. Masing-masing komited dengan leluhur dan akal budi bangsanya, agamanya dan memberi ruang kepada penganut agama lain untuk komited dengan ajaran agama masing-masing”.
- c) Mujahid Yusof Rawa (2014)
“Pluralisme (kepelbagaian/kemajmukan) merupakan satu kejadian alam yang membuktikan tanda-tanda kebesaran Allah. Tiada sesuatu yang ada di muka bumi ini melainkan semuanya ditunjukkan dalam pelbagai bentuk, pelbagai rupa dan pelbagai pilihan. Kerencaman ini menandakan kejadian alam serta kejadian pada alam haiwan dan pada diri manusia sendiri”.

d) Menurut Mohd Asri (2019)

“Pluralisme bererti mengiktiraf kepelbagaian agama, cuba memahami lebih mendalam antara satu sama lain dan bersikap bertolak ansur tanpa menggadaikan prinsip-prinsip akidah Islam terutamanya hanya Islam sebagai agama yang diterima di sisi Allah pada masa ini, maka itu tidak membawa kepada kekufuran”.

Hasilnya, konsep pluralisme menjurus kepada maksud kepelbagaian agama, bangsa, budaya dan sebagainya. Konsep pluralisme dalam maksud sebegini diterima baik oleh masyarakat Islam kerana tidak bertentangan dengan ajaran Islam selaras dengan ayat 13 surah al-Hujurat iaitu Allah menciptakan kepelbagaian agama, kepercayaan, bangsa, budaya dan sebagainya.

2. Pluralisme agama

Pluralisme agama berasal daripada dua perkataan Inggeris iaitu *religious* dan *pluralism*. Istilah pluralisme diterima secara baik oleh setiap lapisan masyarakat. Namun apabila ianya digabungkan dengan agama dan membawa maksud menyamaratakan semua agama konsep ini ditolak. Namun, ada juga tokoh-tokoh yang mendefinisikan pluralisme agama dalam erti kepelbagaian agama/Pluraliti agama (*religious diversity/Religious plurality*), dialog antara agama (*interfaith dialogue*), toleransi antara agama (*religious tolerance*), Kebebasan beragama (*Religious freedom*) serta menerima keabsahan (kebenaran) agama lain (*accepting other religions' validity*).

Konsep pluralisme agama dalam maksud;

a) Kepelbagaian agama/pluraliti agama

Menurut Hussin (2007):

“Islam, as a faith and civilization, is known to have accommodated the principle of pluralism, including religious pluralism. This is manifest in both the Quran and sunnah, the two principal sources of Islamic shari’ah, laws that are obligatory upon all muslims, whatever their ethnic, political and economic backgrounds and other differences”.

b) Dialog antara agama

Mohamed Fauzi Yaacob (2011) menyatakan:

“For the purpose of this paper, the term religious pluralism is used in the first and second senses, to mean the existence of religious heterogeneity and attempts at promoting understanding through inter-faith dialogues”.

c) Toleransi antara agama

Rita Camilleri (2013). Dalam artikel ini penulis mengatakan cabaran yang telah dikemukakan oleh pluralisme agama telah menjadi pusat kepada pemahaman etnik yang dinamik kompleks dan masyarakat yang berbilang agama, termasuklah Malaysia

d) Kebebasan beragama

Menurut Anwar (2010):

“Freedom of religion without which there can be no religious pluralism, is an entrenched constitutional liberty in the established democracies. As such, favouring one religion over another or granting it a position at the expense of others may be considered as being against the spirit of religious pluralism.”

e) Menerima keabsahan (kebenaran) agama lain

New World Encyclopedia, mendefinisikan pluralisme agama sebagai:

“Religious pluralism holds that no single religion can claim absolute authority to teach absolute truth. Many religious pluralists claim that members of other faiths are searching for the same truths in different ways, and that all religious knowledge is limited by human fallibility”.

Penerimaan dan penolakan terhadap pluralisme agama berdasarkan kepada penerimaan maksudnya. Golongan yang menolak pluralisme agama kerana konsepnya dalam erti menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain (*accepting other religions' validity*). Antara tokoh-tokoh yang memahami pluralisme agama dalam maksud sedemikian dan menolak pluralisme agama ialah:

- a) Muhammad Uthman el-Muhammady (2011) menolak fahaman pluralisme agama dalam maksud menyamaratakan semua agama. Beliau menyatakan pluralisme agama ialah: “Fahaman yang menyatakan bahawa semua agama sama, sama-sama membawa kepada syurga”
- b) Anis Malik (2011) tidak bersetuju pluralisme agama disamakan dengan maksud toleransi agama. Bagi beliau, pluralisme agama ialah satu fahaman yang menyamaratakan semua agama.
- c) Khalif Muammar (2015) tidak bersetuju dengan penerimaan konsep pluralisme agama sebagai sinonim untuk kepelbagaian agama atau toleransi agama yang wujud dalam tradisi Islam. Bagi beliau, kepelbagaian agama sebenarnya membawa kepada penerimaan semua agama sebagai benar.
- d) Menurut Mohd Aizam (2015) pluralisme agama ialah fahaman yang menyamaratakan semua agama.

Penerimaan dan penolakan konsep pluralisme agama berdasarkan apa yang difahami dari konsepnya. Penerimaan berdasarkan kepada maksud kepelbagaian agama, bangsa, politik dan sebagainya. Manakala penolakan kepada konsep pluralisme agama berlaku disebabkan maksudnya

dalam erti menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain (*accepting other religions' validity*). Perkara ini bersalahan dengan akidah dan syariat Islam.

Kesimpulan

Kesimpulannya, konsep pluralisme dan pluralisme agama mempunyai perbezaan ketara. Pluralisme membawa erti kepelbagaian agama, kaum, adat dan sebagainya dalam sesebuah masyarakat seperti yang wujud dalam masyarakat majmuk di Malaysia. Manakala konsep pluralisme agama banyak menjurus kepada makna menyamaratakan semua agama atau menerima keabsahan (kebenaran) agama lain. Walaupun terdapat tokoh yang mendefinisikan pluralisme agama dengan kepelbagaian agama/Pluraliti agama (*religious diversity/Religious plurality*), dialog antara agama (*interfaith dialogue*), toleransi antara agama (*religious tolerance*), Kebebasan beragama (*Religious freedom*) namun bagi sesetengah sarjana definisi sedemikian menjurus kepada definisi pluralisme bukan pluralisme agama. Konsep pluralisme diterima secara baik oleh Islam kerana tidak bertentangan dengan ajaran Islam sebagaimana surah al-Hujurat ayat 13. Manakala pluralisme agama yang membawa maksud penyamarataan semua agama, itu yang ditolak kerana bersalahan dengan akidah Islam sebagaimana dalam Surah *al-Isra'* ayat 81.

Rujukan

- Anwar Ibrahim. (2010). Ucapan di London School of Economics. http://richmedia.lse.ac.uk/publicLecturesAndEvents/20100318_1700_.mp3.
- Little Oxford English Dictionary*. (2002). Oxford: Oxford University Press.
- Mohamed Fauzi Yaacob. (2011). The Challenge of religious pluralism in Malaysia. http://www.iop.or.jp/Documents/1121/Journal21_Yaacob.pdf (17 November 2022).
- Mohd. Asri Zainul Abidin. (2014). Pluralisme agama. <https://www.facebook.com/DrMAZA/posts/10152893486567990> (17 November 2022).
- Mohd Farid Mohd Sharif. (2012). *Maaf...Tuhan kita tidak sama: mengulas isu interaksi agama di Malaysia*. Kedah: Bitara Media.
- Mujahid Yusof Rawa. (2014). Islam dan Pluralisme. <http://www.sinarharian.com.my/karya/pendapat/islam-dan-pluralisme-1.331115> (5 Mei 2017).
- Mujahid Yusof Rawa. (2015). *Islam dan kepelbagaian: Rahmat untuk semua*. Selangor: Ilhambooks.
- Muhammad Uthman el-Muhammady. (2011). Ancaman fahaman-fahaman Asing terhadap Akidah Ahli Sunnah wal Jamaah di Malaysia. <https://muafakatmalaysia.wordpress.com/2011/04/27/ancaman-fahaman-fahaman-asing-terhadap-akidah-ahli-sunnah-wal-jamaah-di-malaysia/>. (14 November 2022)
- Muhammad Uthman el-Muhammady. (2012). Pluralisme agama: Beberapa persoalan dilihat dari pandangan arus perdana. *Pluralisme agama: satu gerakan iblis memurtadkan Ummah*, hlm 139-157. Kuala Lumpur: Pertubuhan Muafakat Sejahtera Masyarakat Malaysia.
- Pluralism. (2022). <https://www.merriam-webster.com/dictionary/pluralism> (14 November 2022).
- Pusat Rujukan Persuratan Melayu. (2017). <https://prpm.dbp.gov.my/Cari1?keyword=pluralisme> (14 November 2022).

- Rita Camilleri. (2013). Religious Pluralism in Malaysia: The Journey of Three Prime Ministers. *Islam and Christian Muslims Relations*, **24** (2): 225-240
<http://dx.doi.org/10.1080/09596410.2013.7723327> (14 November 2022).
- Siddiq Fadzil. (2016). *Pembinaan Bangsa: Kepelbagaian dalam bingkai kesatuan*.
Selangor: Institut Darul Ehsan.
- New World Encyclopedia. (2019).
https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Pluralism#Religious_pluralism (16
November 2022).